Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

27.9.2022

KEHA/11717/2022

Eduskunta

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Maa- ja metsätalousvaliokunta 28.9.2022 10.00 / HE 165/2022 vp / Asiantuntijapyyntö

HÄMEEN ELY-KESKUKSEN LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE TIETTYJÄ PINTA-ALA- JA ELÄINPERUSTEISIA TUKIA KOSKEVIKSI LAEIKSI

1. Yleistä

Hämeen ELY-keskus viittaa maa- ja metsätalousvaliokunnalle 24.2.2022 pidettyyn kokoukseen (Maa- ja metsätalousvaliokunta, E 1/2022 vp) antamaansa lausuntoon yhteisen maatalouspolitiikan uudistamisesta kahden komission asetusehdotuksen osalta. Lausunnossa on käsitelty erityisesti sähköisen asioinnin ja monitoroinnin merkitystä uudistuksessa.

Hämeen ELY-keskus toteaa, että hallituksen esityksen mukaan ehdotetuissa laeissa annettaisiin useita ja laajoja asetuksenantovaltuuksia. Suurin osa konkreettisesta sisällöstä jääkin asetusten sisällön varaan. Tämä vaikeuttaa jonkin verran lakiluonnosten sisällön arviointia lausunnon antamista varten.

Edelleen ELY-keskus haluaa korostaa, että uudistuksen yhteydessä osa EU-tason sääntelystä on siirtymässä kansalliseen päätäntävaltaan. Tällöin on tärkeää, että kansallisesti pyritään mahdollisimman asiakaslähtöiseen ja joustavaan toimintaan.

Tuenhakijan kannalta yksi merkittävä positiivinen muutos on se, että hakemuksen muutosmahdollisuudet lisääntyvät huomattavasti. Myös eläintuissa pitäisi sallia muutokset täysimääräisinä EU-lainsäädännön sallimissa rajoissa. Tällöin myös hallinnossa vältytään tarpeettomien seuraamusten määräämiseltä. Myös tukioikeuksista luopumista voidaan pitää positiivisena muutoksena sekä viljelijöiden että hallinnon näkökulmasta.

2. Sähköinen asiointi

Yhtenä olennaisena muutoksena voimassa olevaan toimeenpanolakiin verrattuna on se, että tukihakemus voitaisiin jatkossa tehdä ainoastaan sähköisesti. Muutoinkin sähköinen asiointi korostuu muun muassa käyttöön otettavan pinta-alamonitorointijärjestelmän johdosta. Muutos johtuu EU-lainsäädännöstä, mutta myös toimeenpanon näkökulmasta muutos on toivottu.

Hämeen ELY-keskus pitää sähköistä hakua ja täydentämismahdollisuutta hyvänä lähtökohtana, mutta enemmän kysymyksiä herättää monitoroinnin laatu ja sähköinen vuoropuhelu ensimmäisinä vuosina. Myös selvityspyyntöjen määrää sekä niihin saatavien selvitysten ja paikkaan sidottujen valokuvien laatua on vaikea arvioida. Asiakirjojen mukaan tuen hakijalla olisi mahdollisuus lähettää sähköisesti paikkatiedon sisältävä valokuva/valokuvia lohkostaan, jos tuen hakija on eri mieltä analyysituloksen oikeellisuudesta. Maataloushallinnossa on käytetty hyvällä menestyksellä viljelijöiden ottamia valokuvia dokumentteina investointien (esim. rakennukset tai koneet) toteutumisesta, jolloin hallinnollista tarkastusta ei ole tarvinnut lähteä tekemään paikan päälle. Alkuvaiheessa on kuitenkin kiinnitettävä huomiota niiden viljelijöiden neuvontaan ja ohjaukseen, joilla ei ole ennestään kokemusta sähköisestä asioinnista. Vaikka tavoitteena on, että tekoälysovellus käsittelee saadut selvitykset, tarvitaan varsinkin ohjelmakauden alkuvuosina ihmisen (YTA-alue, ELY-keskus) tulkintaa. Aikaikkuna tulkinnalle tullee olemaan tiukka.

Hallituksen esityksen mukaan tukea ei myönnettäisi, jos hakemus myöhästyy yli 7 kalenteripäivää. Määräaika on lyhyempi kuin lausunnolla olleessa luonnoksessa. Pidämme hallituksen esityksessä esitettyä aikaa kuitenkin riittävänä estämään asiakkaille aiheutuvia kohtuuttomia menetyksiä esimerkiksi hakijoiden tietoliikenneongelmien johdosta.

3. Resursseista

Perusteluiden sivulla 25 todetaan, että pinta-alamonitorointiin mahdollisesti liittyvien uusien tehtävien määrää on tässä vaiheessa mahdoton arvioida, koska pinta-alamonitorointi otetaan osittain käyttöön vasta tulevan rahoituskauden alusta lukien ja laajemmin rahoituskauden kuluessa. ELY-keskuksille ehdotetaan uudeksi tehtäväksi ympäristösopimukseen ja kosteikkoinvestointiin liittyvää hallinnollista tarkastuskäyntiä, mutta tämä tehtävä arvioidaan voitavan hoitaa nykyisten henkilöresurssien puitteissa. ELY-keskus toteaa, että hallinnolliset tarkastukset lisäävät ELY-keskusten tehtäviä ja että tämä on osittain huomioitu ELY-keskuksille osoitetussa lisämäärärahassa rahoituskauden vaihteen tehtäviä varten vuodelle 2022. Joka tapauksessa on hyvä, että osa sopimusten maastokäynneistä voidaan tehdä valvontakauden ulkopuolella ja osittain myös vuonna 2024.

Tämän hetken suunnitelmien mukaan pinta-alamonitoroinnin selvityspyynnöt lähetettäisiin syyskuun puolenvälin jälkeen. Selvityspyynnöt saattavat koskea yli 200 000 lohkoa. Muutosten tekeminen hakemuksiin / selvityspyyntöjen vastausaika (=valokuvien toimitusaika) päättyisi lokakuun puolenvälin tienoilla. Maataloushallinnossa on käytetty hyvällä menestyksellä viljelijöiden ottamia valokuvia dokumentteina investointien (esim. rakennukset tai koneet) toteutumisesta, jolloin hallinnollista tarkastusta ei ole tarvinnut lähteä tekemään paikan päälle. Peltovalvonnoissa on havaittu, että epäselvien kasvustojen kuvaaminen ja käyttäminen todistusaineistona on kuitenkin huomattavasti vaikeampaa. Jos viljelijöitä pyydetään ottamaan valokuvia peltolohkon tilanteesta syys-lokakuun vaihteessa, tilanne voi poiketa lohkolla olennaisesti kasvukauden analyysitulosten havaintoajankohtien tilanteesta. Lähtökohtaisesti monitorointiakin voidaan kuitenkin pitää

positiivisena kehitysaskeleena maataloustukien valvonnassa. Siirtymävaiheessa menetelmän käyttöönottoon liittyy kuitenkin myös riskejä, joista keskeisimpinä voidaan pitää monitoroinnin riittävää laatua, mahdollista kaksinkertaista työtä siirtymävaiheessa sekä ei-monitoroitavien tukiehtojen valvonnan järjestämistä. Hämeen ELY-keskuksella ei ole tiedossa tässä vaiheessa, miten ratkaistaan ristiriidat viljelijän toimittamien lisäselvitysten ja pinta-alamonitoroinnin analyysitulosten välillä. Selvityspyyntöjen lukumäärällä ja selvitysprosessilla on kuitenkin huomattava merkitys viljelijöiden oikeusturvaan sekä viranomaisten työmäärään ja resurssitarpeeseen. Perusteluiden maininta monitoroinnin vaatimien resurssitarpeiden arvioinnin mahdottomuudesta pitää tässä vaiheessa valmistelua paikkansa, mutta siitä olisi hyvä saada yksityiskohtaisempaa tietoa ohjaavilta tahoilta tämän syksyn aikana.

Esityksen mukaan pinta-alamonitoroinnin alustavien tulosten tulisi olla maatilan osalta valmiina ennen ennakon maksamista ja lopullisten tulosten ennen ensimmäisen erän maksamista. Käytännössä pinta-alamonitoroinnin tulosten analysointia tehtäneen loka-marraskuussa. Jos maatiloille ei ole mahdollista maksaa mitään tukien ennakoita ennen marraskuun loppua, tulee maksuaikataulu olemaan selvästi nykyistä käytäntöä myöhäisempi. Esimerkiksi tänä vuonna maksetaan loka-marraskuussa koronatilanteen korotuksen johdosta 85 % luonnonhaittakorvauksesta ja ympäristökorvauksesta. Hallituksen esityksestä ei käy täysin selville, koskeeko myöhäisempi maksuajankohta kaikkia maatiloja vai vain epäselvien monitorointilohkojen maatiloja. Merkitsisikö tämä viimeksi mainitussa tapauksessa sitä, että yksikin punainen lohko syksyllä estäisi maatilan kaikkien maataloustukien ennakoiden maksut syksyllä? Aikaisempien kokemustemme perusteella olemme havainneet, että viljelijätukien asianmukainen ja nopea maksukäsittely ovat hyvin tärkeitä viljelijöille ja myös hallinnon toimivuudelle. Hakemusten käsittelyprosessiin tulee asiakkailta myös paljon yhteydenottoja, jos maksuja ei kyetä maksamaan samanaikaisesti kaikille viljelijöille.

ELY-keskus korostaakin, että tässä vaiheessa on tärkeää varata riittävät resurssit ensi vuoden toimintaan valvonnan lisäksi myös sekä ympäristösopimusten että monitoroinnin toimeenpanoa varten, jotta varmistetaan monitoroinnin täytäntöönpano ja samalla myös tukien maksaminen viljelijöille mahdollisimman aikaisessa vaiheessa.

Yksikön päällikkö Kari Kivikko

Rahoitusasiantuntija Tuija Hippeläinen

Liitteet Kirjoita tähän

Jakelu Kirjoita tähän

Tiedoksi Kirjoita tähän